

Bidrag til den danske Adels Slægthistorie.

Af Thiset.

(Fortsættelse fra 2. Række Bind V. Som Nr. IV af disse Bidrag bedes betragtet den i forrige Bind indeholdte Artikel: „Om de holstenske Sehesteder og nogle løse Linier af Familierne Sehested“.

V. Rosenkrantz-Slægten's Erhvervelse af Tange.

Hevringholm — nu almindelig anset for Rosenkrantz'ernes Stamsæde — har i lange Tider havt en Medbeiler til denne Ære i et gammelt Herresæde Tange, om hvis Beliggenhed i Jylland eller i Fyen man dog længe var uenig. K. Barner er i „Familien Rosenkrantz's Historie“ efter vidtløftigere Undersøgelser kommen til det Resultat, at Tange ikke som Rosenkrantz-Slægtsbesiddelse i Ælde kan maale sig med Hevringholm, da den først ved Aar 1400 maa antages at være erhvervet, formentlig ved Hr. Jens Nielsen Rosenkrantz's Ægteskab med en Timmesdatter¹⁾ fra Sandholt, der antages at have været af Slægten Hvitkop (Krummedige), og at Tange — som det allerede heraf maa sluttes — vistnok er det fynske Tangaa i Øxenstrup Sogn, Gudme Herred, der ialtfald i et Par følgende Slægtled var i Rosenkrantz'ernes Besiddelse²⁾.

Dette Resultat er i Hovedsagen vistnok rigtigt, men Barner har dog kun kunnet støtte det paa Formodninger og temmelig indirecte Beviser. En ondskabsfuld Nisse har nemlig, som det synes, spillet ham det samme Puds, som andre Forskere, og det netop særlig de grundigste, ere udsatte for: ad lange besværlige Omveie at tilstræbe et Maal, der paa den letteste Maade af Verden kunde have været naaet langt sikkrere og hurtigere ad den slagne Landevei — om man blot var slaet ind paa denne. Sandsynligheden for, at der endnu til vore Dage kunde være bevaret Dokumenter angaaende Rosenkrantz'ernes oprindelige Erhvervelse af Tange i det 14 Aarhundrede,

¹⁾ Hun hed forøvrigt vistnok Margrethe (Dipl. Norv. VII. 279).

²⁾ Blandt Tanges Eiere af denne Slægt mangler i Stamtavlen til S. 44: Mogens Ludvigsen, Søn af Hr. Ludvig Nielsen og Fru Kirsten Hak, der 1516 eiede Tange, (jvf. Pers. Tidsskr. 2 VI. 47).

har været saa ringe, at Ingen har tænkt sig Muligheden heraf og aller mindst af, at de kunde findes paa den alfareste Vei; og dog er et Par saadanne Breve bevarede, om end ikke i Original saa dog i en ganske ærværdig Afskrift, nemlig fra 21 Nov. 1433, og de findes i Rigsarkivets Topografisk Samling paa Papir under — Tange!¹⁾

Disse to Breve drages derfor her vel for første Gang frem for Lyset. I det første, dateret 30 April 1378, pantsætter Kong Valdemar Atterdags bekendte Marsk Hr. Evert Moltke til sin Svend, velbyrdig Mand Otte Strangesen (Bild) Gods i Øxendrup, Svindinge og Frørup Sogne, som han havde kjøbt af Hr. Niels Esgesøn, en Ridder, hvis Navn ofte forekommer i Datidens Breve. Hr. Niels førte Lange'rnes tre Roser, skrev sig til et „Woldorp“, men var godsbesiddende baade i Sjælland, Fyen og Jylland.

Da nævnte Otte Strangesen 1387 skrives til Tange²⁾, laa den Formodning nær, at det var med en Datter af ham, at Hr. Niels Jensen Rosenkrantz havde erhvervet Tange, og det saa meget mere, som Hr. Niels Jensens Søn hed Otte Nielsen, den senere Rigshofmester (jvf. Danmarks Adels Aarvog 1888 S. 65.) Nu holder denne Formodning imidlertid ikke Stik; Otte Strangesen var kun Panteherre, men ikke Eier af Tange, og — som det andet efterfølgende Brev, dateret 29 Sept. 1398, viser — Hr. Niels Jensen erhverver Tange fra ham ved at indfrie Pantet, til hvilket han altsaa maa antages ad anden Vei at have faaet et Eiendoms- eller Arvekrav, og dette kan saameget mindre grunde sig paa et Ægteskab med Otte Strangesens Datter, som Tange senere ved Hr. Niels Jensens Død ikke tilfaldt Hr. Otte Nielsen, men hans yngre *Halvbroder* Hr. Ludvig Nielsen. Skjøndt Barner ikke kjender Hr. Evert Moltkes tidligere Besiddelse af Tange, synes han dog at have gjættet rigtigt, naar han formoder, at Hr. Niels Jensen har erhvervet Tange som mødrene Arv. Hr. Niels's Søster Fru Else Jensdatter nævner i

¹⁾ End ikke Barners Eftermand A. Heise synes at kjende disse Breve (Pers. Tidsskr. 2. VI. 46).

²⁾ Huitf. 574.

et Brev af 1431 sin Moders Søster Fru Kirsten af Sandholt¹⁾. Allerede Barner har med Rette udtalt, at denne Fru Kirsten er identisk med den Fru „Kirstine Tymmesdatter, yngre Hr. Henning Podbuskes Efterleve“, der 1403 tilskjødede Dronning Margrethe Tange med alt det, dertil ligger i Fyen²⁾, men denne Fru Kirstine er aabenbart atter den samme Kirstine Timmesdatter, som før Aar 1363 ægtede Hr. Evert Moltke, efter hvis Død hun altsaa maa have ægtet unge Hr. Henning Podebusk. Der kjendes ikke Børn af Fru Kirstines Ægteskaber, men hvis Hr. Evert ikke i sin Tid har kjøbt Tange for Fru Kirstines Medgift, maa der vel dog af det første Ægteskab have været et eller flere Børn, der overlevede Hr. Evert, men døde før Fru Kirstine, saa at hun efter dem kan have arvet Tange. Til denne Gaard har da Hr. Niels Jensen Rosenkrantz sagtens betragtet sig som Arving, da han 1398 løste Gaarden fra Otte Strangesen, aabenbart med Fru Kirstines Samfykke, siden hendes Ægtefælle Hr. Henning Podebusk har besøgt den nedenstaaende Kvittering, og det er sikkert derfor kommen ham meget paa tværs, at Fru Kirstine faa Aar efter solgte sin Eiendomsret til Tange til Dronning Margrethe. Sin Panteret havde imidlertid Hr. Niels, men det er uopklaret, hvorledes han har undgaaet at trække det korteste Straa i dette Sameie med Dronningen og er endt med at blive Gaardens virkelige Eier. Ogsaa maa det blive Fremtidens Sag at opklare, om Fru Kirstine, Hr. Evert Moltkes, saaledes som hidtil antaget var en Datter af Timme Timmesen Abildgaard til Torbernfeldt, eller, som nu af Barner antaget, en Datter af en Timme Hvitkop til Sandholt. For den første Antagelse taler, at Torbernfeldt netop ved denne Tid kom i Moltke'ernes Besiddelse, rigtignok ikke i Hr. Everts, men i hans Broder Henneke Moltkes, — for den anden derimod, at Fru Kirstine skrives til Sandholt, der i Midten af det 15 Aarh. tilhørte en Timme Hvitkop. Denne kan naturligvis ikke være Hr. Niels Jensen Rosenkrantz's Morfader, og skjøndt det

¹⁾ Rosenkrantz Diplomatariet S. 63.

²⁾ Barner: Rosenkr. S. 111. Ældste Archivreg. I. 33.

er sandsynligt, at Timme Hvitkops Fader Witte Iven alt har været bosat paa Fyen¹⁾ og altsaa maaske eiet Sandholt, saa har det dog ikke hidtil været muligt at eftervise dette Eierforhold, ja overhovedet ikke at paavise Existenten af en ældre Timme Hvitkop, der kunde have været Fader til Fru Kirstine, Farfader til den yngre Timme Hvitkop og Morfader til Hr. Niels Jensen Rosenkrantz.

a.

Alle thette breff seer eller hører lessæ Everardus Moltikæ, rydher och marckskal wdij Danmarck, helsynghendis alle mett gvd. Wydhe skwllæ hij alle nerwerdis och kommendis skwlle, och bekendher jegh megh och myne sandhe arffwinghe wdaft retth witttherligh gialdh skwllw ath weræ welbyrdigh mandh Otthe Strangisßen, myn swend, och hans sandhe arffwinghe halffierdhe synnæ tiffwæ marck pwrth søloff wdij Collenske weeth, nesthe tingh for Sti. Morthens daw Episcopi et Confessoris ath betalle wdij godhe mønth, som gyld och geff er, wdij eth wisth sthed, for hwilkit søloff jek wdij panth setther alth myth gotz, som lygher wdij Øxendroppæ soghen och wdij Swinnighe soghen och i Frørøppe soghen, hwilkit gotz som skøtthe mek velbyrdigh mand her Niels Esgisøn, mett aldh synæ retthe tilligelsbæ rørendis och wdrørendis, woeth och tiorth, inthett vndher tagith, mett myn fri wille y panth setther for halffierdhesynnæ tiffwæ marck pwrth søloff, mendh loffligh ath løsbæ forneffnde gotz mett saadhant wylkor, skeer thett saa, ath mek brysther wdij forneffnde søloff, tha skall welbyrdighe mandh Otthe Strangisßen beholdhe samme gotz och rentthe till thett anneth aar, till thett wordher hannem fraa løsth och framdeliss saa lenghe, thett wordher hannem fraa løsth. Item mett sodhant wylkor skall thenne welbyrdighe mandh Otthe Strangisßen til seghess om Sti. Johannis Baptiste daw for Sti. Morthens daw poo Fyntz lantztingh, och ther eptther skall jegh giffwæ hannem alle synnæ

¹⁾ Han havde her eiet Magelund ogsaa kaldet Lykkesholm, som han før 1380 havde afstaaet til Brødrene Hummersbüttel (Top Sml. Perg. Lykkesholm).

penninghe till godhæ redhæ, fforthy til plichter jek mek och myne sandhe arffwinghe ath folkommæ thett, som jegh haffwer loffwit welbyrdhe mand Otthe Strangisßen och hans sandhe arffwinge for wdhen ald myndher och gensegelisæ y alle modhe, som for screffwet standher. Gyffwet wndher myth intzegele aar epther gwtz byrdh M. CCC. halfierdhe synnæ tiffwæ po thett viij woldher møsæ affthen mett andher godhe mentz intzegele, som erræ her Lawris Perssøns y Frøroppæ, her Hansis Absolonis¹⁾, rydher, Niels Fryssz och Niels Deghens till vitnesbyrd, som forscreffwit standher.

b.

Alle thette breff seer eller hører lesse Otthe Strangisßen helsendis edher allæ mett gwdh, kængiør jek aldhæ nerwerdis och komendis skwllæ, ath jegh haffwer opp borith aff welbyrdigh mandh her Niels Jenßen, rydher, octuaginta marck pwrth søloff, ffor hwilkith forneffnde søloff jeg hawdhe Øxendroppæ, Tanghe gordh wdij panth for och gotz, som forneffnde standher, hwilken gotz jegh mett fry williæ opp ladher her Niels Jenßen och hans sandhe arffwinghe mett alle synnæ breff, som han haffwer mek ther po giffwit. megh och myne sandhe arffwinghe, och kennæ jegh megh inghen parth eller deell ath haffwæ y forneffnde gordh eller gotz epther thenne daw y noghre maadher. Tiill ydhermere vitnesbyrd och stafestelszæ hyngher jek myth intzegele nedhen for thette myth obne breff mett andhre welbyrdighe mentz, som eræ Henningtz aff Pwbwz, ridher, Per Nielssøns²⁾ aff Ogardh och Offytz aff Vymestorpp. Datum anno domini M. CCC. nonagessimo primo ipso die Michaelis Arghanli Archangeli (!)

Wdh scriffwit aff latine, som stor i qwitthantzen 1433 ipso die præsentationis Marie Virginis.

Bagpaa: En copie aff hoffwit breffwit, som Tanghe gordh och gotz wor y panth sat for etc.

qwitthantzen poo samme panthe breff wdscripwit aff latinen.

¹⁾ Ulfeld. ²⁾ Gyldenstjerne.

VI. „Fru Anne Holgers.“

Ogsaa det efterfølgende Aktstykke er i sin Tid undgaaet Rosenkrantz-Slægtens omhyggelige Historieskriveres Opmærksomhed og synes trods sit mærkelige Indhold aldrig at have været trykt. Det er da paa høie Tid, at det skeer, thi det skrøbelige Papir er nu saa medtaget af Ælde og Fugtighed, at dets Læsning har været forbundet med største Vanskelighed.

Aktstykket, der nu findes i Rigsarkivets Samling Domme og Thingsvidner N° 37 c og er dateret 24 Mai 1510, er en af Kong Hans afsagt Dom, lige interessant paa Grund af sit Indhold og paa Grund af de i den nævnte Personer. Det viser, at den stolte myndige Fru Anne Meinstrup, hvis bratte Død i Grevefeiden har gjort hendes Navn saa særlig bekjendt, ogsaa i sine yngre Aar havde Uvenner, der søgte at skade hende eller ialtfald hendes gode Navn og Rygte. Forsøget faldt nu uheldigt ud, thi var Fru Anne ikke alt dengang Dronningens Hofmesterinde, — hun betegnes jo ikke saaledes i Brevet, — saa blev hun det ialtfald ganske kort efter, og en mere glimrende Opreisning for den Sladder kunde vel ikke tænkes. Forøvrigt var hun — Aktstykkets Hovedperson — dengang en Frue paa henvend 35 Aar, anden Gang Enke, først efter Hr. Holger Eriksen Rosenkrantz, derpaa efter Jørgen Ahlefeldt, der faldt 1500 i Ditmarsken, men dette sidste kortvarige, holstenske Ægteskab ignoreres helt i nærværende som i de fleste andre danske Datidsbreve. Den anden Hovedperson, Hofsinden Hans van Mehlen, var en thyringsk Adelsmand, der med sine to Brødre i Slutningen af Kong Christiern I Tid var kommen til Danmark, sikkert i en meget ung Alder; af Brødrene spillede navnlig Bernt van Mehlen en meget betydelig Rolle i Sverig; disse vendte dog begge paa deres gamle Dage tilbage til Tydskland, men Hans forblev her i Landet, idet han ægtede en rig Enke Ellen Pallesdatter Ulfeld, med hvem han blandt andet fik Lundsgaard paa Fyen, hvor han desuden havde Nyborg Slot i Forlehning. Efter nogle Beretninger fik ogsaa han en brat Død, idet han skal være bleven ihjelslagen af sin egen Tjener.

Forøvrigt rummer det lille Dokument en sjelden Samling

af i Datidens Historie fremragende Navne: Hr. Henrik Krummedige og Anders Bille, beslægtede Aander paa deres Vis ligesom Jens Holgersen Ulfstand og Søren Norby paa deres. Endog Smaasinden Truid Gregersen Ulfstand blev jo siden en betydelig Mand, Rigsraad og Ridder, navnlig bekjendt fra sine forskjellige Sendelser til Norge, for ikke at tale om hans Deltagelse i Grevefeiden, hvor han paa Varbjerg lod sig overliste af Marcus Meier, dog tilsidst til liden Baade for Marcus selv. Endelig møder man her ogsaa Kong Christiern II's bekjendte Fosterfader Hans Bogbinder. Paa Lærredet at levendegjøre en saadan Retsforhandling maatte være et lokkende Sujet for en dygtig Historiemaler.

Wij Hanss met gudz nade Danmarckis, Suerigis, Norgis, Vendes oc Gotis koning, her[tug i Sleswig]¹⁾h, Holsten, Stormarn oc Ditmarschen, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, giøre alle vit[terligt, at] aar effter gudz burd Mdx settæ Pintzedag paa vort slott Kopenhaffn, nærwerendis oss elskelige [her Henric Krwmmedige], ridder, Ienss Holgertßen, Torbern Bilde, vore mend oc radt, Anders Bilde, vor embitzmand [paa Steghe] met flere gode mend, var skiicket fore oss oss elskelige frwe Annæ aff Høgstrop, Holgert Ericßens efftir[leffuerske, oc] berette oc kerde, at hennæ var till videndes vorddet, hworledis nogre skulle haffue mwinnmet oc dick[tet] vp om henne oc oss elskelige Hanss van Melen, vor hoffwsind, begge theris hether oc ære till for[kren]kning. Tha effterthii enghen findes kwnne, som thet vilde kendes eller tilstaa, tilfwnde vii henne [at af]werge then sag oc alle v ærelige sager efftir logen, oc ther effter vare her fore oss i dag oss elskelige [Lawris?] Knob, vor embetzmand paa Gorffwe, Seuerin Norby, vor hoffwsind, Hanss Bogbinder, Oluff Atzerßen, [bor]gemester her i Kopenhaffn, Trwedt Gregersßen, vor smosind, oc Arent Hake, radmand her i Kopenhaffn, kwndgorendis, at the nerwerendis hoss vare, hørde oc soge i dag her vden fore vort slotz porttæ, at oss elskelige her Hinric Krwm-

¹⁾ Det mellem [] trykte er aldeles ulæseligt i Originalen.

medige, ridder, vor mand oc ruddt, gaff oc giordde logetymmelige dagis log oc vern paa forskreffne oss elskelige frwe Annes vegne aff Høgstrop met tre tylter eedh, som vare xxxvj gode riddermendz mend oc swore, at forskreffne oss elskelige frwe Annæ aff Høgstrop var altingist vskyldiige fore then mwmmme sag oc alle værelige sager, huilken log oc vern vii fwnde fast oc stadiige at bliffue oc henne fore then sag oc alle værelige sagere aarsage at være i alle made. Giffuit aar oc stedt, som forscreffuit staar logerdagen nest effter Pintzedag vnder vort signet.

Dominus Rex per se.

(Seglet er trykt paa Papirets Bagside).

Nogle Oplysninger om Steen Steensen Blichers Forfædre.

Meddelte af Sognepræst **Vilhelm Bang**.

Det er jo en bekjendt Sag, at Familietraditioner ofte ere meget upaalidelige, naar de dreje sig om Personer to-tre Slægtled tilbage; hvor meget mere da, naar det gjælder endnu tidligere Forfædre. Selv ellers meget fornuftige Folk tage det ikke saa sjældent ilde op, naar man vil — og kan — af tydelige Dokumenter godtgjøre, at det, de havde levet og vilde dø paa, er saa ukorrekt som vel muligt.

De Oplysninger, Digteren St. St. Blicher fremkommer med i sine „Erindringer“ i Novellernes 1ste Del, afgive et tydeligt Vidnesbyrd om Urigtigheden i hans Families Overleveringer om Slægten, baade paa fædrene og mødrene Side, naar de sammenholdes med Nedenstaaende.

Blicher skriver, at „hans (3: St. St. Bl.'s) Fader var den i sit 91de Aar (1839) afdøde, som topografisk og theologisk Forfatter og latinsk Digter bekjendte Præst, Niels Blicher, hvis Fader, Bedstefader, Oldefader og Tipoldefader, alle havde været Landsbypræster i Jylland, og hvis Tiptipoldefader var en Bondesøn fra Byen Horsens i Kjær Herred i Vendsyssel. Denne hed Ove